

Rimini Protokoll: „Nu ce face AI-ul e cel mai riscant, ci ceea ce ajunge să înlocuiască”

*“The danger of AI
might not be what
it does, but the
gaps it fills in”*

de Teia Brînză

Rimini Protokoll nu este un colectiv de teatru în sens convențional, ci mai degrabă o etichetă - sau, mai precis, un „protocol” de lucru care ghidează colaborarea dintre Helgard Haug, Stefan Kaegi și Daniel Wetzel. De peste două decenii, cei trei artiști din Berlin reinventează teatrul documentar, aducând în prim-plan oameni reali, așa-numiții „experți ai cotidianului”, și folosind adeseori mijloace complexe - de la sisteme de ghidare audio și baze de date, la algoritmi și, mai recent, inteligența artificială - pentru a ne schimba felul în care privim lumea.

Rimini Protokoll is not a theatre collective in the conventional sense, but rather a label - or more precisely, a working “protocol” - that guides the collaboration between Helgard Haug, Stefan Kaegi, and Daniel Wetzel. For over two decades, the three Berlin-based artists have been reinventing documentary theatre by bringing real people to the stage - so-called “everyday experts” - and frequently using complex tools, from audio-guidance systems and databases to algorithms and, more recently, artificial intelligence, to shift our perspective on the world.

©Rowohlt Verlag /
Mara von Kummer

© Stavros Habakias

Research

Am stat de vorbă cu Helgard Haug și Daniel Wetzel pe Zoom, chiar înainte de repetițiile pentru „Futur4”, cel mai recent performance regizat de cei doi. După „Black Tie” (2008) și „Quality Control” (2013), „Futur4” continuă o trilogie de monologuri despre femei și poveștile lor de viață. Spectacolul o aduce în fața publicului pe Ursula Gärtner, o femeie de origine săsească din Transilvania, a cărei poveste e pusă în scenă cu ajutorul unei asistente și a unui bot AI. Cele trei prezențe explorează ce înseamnă să-ți amintești, să aparții și să lași o moștenire, nu doar prin oameni, ci poate chiar printr-o formă de memorie digitală.

În discuția noastră din mai, Haug și Wetzel mi-au povestit despre cum a evoluat modul în care se raportează la munca lor, despre relevanța teatrului într-o epocă în care adevărul e tot mai distorsionat și despre posibilitățile și riscurile aduse de AI, care a devenit, între timp, partener de scenă.

Rimini Protokoll redefinește teatrul de peste 25 de ani. Privind înapoi, ce s-a schimbat fundamental în abordarea voastră de la începutul anilor 2000 și ce a rămas constant?

Daniel Wetzel: Sunt lucruri pe care le redescoperim mereu și pe care încercăm să le păstrăm. Dar o parte esențială din felul nostru de a lucra e și dorința de a încerca mereu ceva nou. E un fel de paradox: singura constantă e schimbarea. Așa că unele formule dispar, pentru că le-am explorat deja și simțim că trebuie să trecem mai departe. Totuși, din exterior, lumea spune adesea: „Ah, asta e foarte Rimini”. Deci e posibil să existe o diferență între cum ne percepem noi munca și cum se vede din exterior.

Helgard Haug: Cred că motivația noastră de a face teatru a rămas aceeași. E felul nostru de a demasca sau a scoate la iveală ceva, de a ne apropia de ceea ce simțim că e important la momentul dat – fie că e vorba de o problemă politică sau socială ori de o tehnologie nouă. Multe dintre proiectele noastre sunt despre cum comunicăm, despre cum folosim sau reinterpretem anumite instrumente, despre cum le putem aduce pe scenă. În felul acesta, teatrul, ca mediu tradițional, intră în dialog cu ceva foarte actual.

Când ați debutat, ideea de a aduce realitatea pe scenă părea o provocare. Între timp, lumea s-a schimbat: totul pare performativ azi, de la rețele sociale la politică. Ați pornit prin a expune teatralitatea sistemelor publice, dar acum avem senzația că ne confruntăm cu o suprateatralizare. Nu-i așa?

DW: Da, cred că da. Viața a devenit mai performativă, atât în felul în care suntem percepuți, cât și în felul în care ne vedem pe noi înșine. La început, era incitant să ne jucăm cu granița dintre real și teatral – să folosim materiale din viața reală sau să montăm ceva direct în stradă. Era o formă de explorare: unde se termină realitatea și unde începe

I spoke with Helgard Haug and Daniel Wetzel over Zoom, just ahead of rehearsals for “Futur4”, their most recent performance. Following “Black Tie” (2008) and “Quality Control” (2013), “Futur4” continues an informal trilogy of monologues about women and their life stories. At the centre of the performance is Ursula Gärtner, a woman of Transylvanian Saxon origin, whose story is brought to the stage with the help of an assistant and an AI bot. Together, the three presences explore what it means to remember, to belong, and to leave behind a legacy – not only through people, but perhaps even through a form of digital memory.

In our conversation this May, Haug and Wetzel spoke about how their relationship to their work has evolved over time, the relevance of theatre in an age of increasingly blurred truths, and the possibilities and risks of AI – which, in the meantime, has become a performer in its own right.

Rimini Protokoll has been expanding the definition of theatre for over 25 years. Looking back, what has fundamentally changed in your approach since the early 2000s – and what has remained constant?

Daniel Wetzel: There are things we keep rediscovering and try to maintain. But a key element of our work is also to always try something new. That’s a bit of a paradox: the constant is to try something new. So some things don’t remain – because we’ve done them, and then it’s time to move on. From the outside, though, people often say, “Oh, this is a typical Rimini thing.” So there might be a difference between how we see the work and how it feels to others.

Helgard Haug: I think our motivation to make theatre has stayed the same. We use theatre to dis- or uncover something, to connect to what feels urgent in a given moment – whether that’s a political or social issue or a new technology. Many of our projects are about how we communicate, how we use and play with certain tools, or repurpose them for theatre. In that way, we link the old medium of theatre with something very current.

When you began, putting reality on stage felt like a provocation. The world has changed – everything today seems performative, from social media to politics. You used to expose the theatricality of public systems, but now it feels like we’re dealing with over-theatricality. Do you agree?

DW: Yes, I think so. Life has become more performative – both in how we’re seen and how we see ourselves. When we started, it was exciting to play at the boundary of reality – using real-life material or staging something in the street. It was about discovering where the real ended and performance began. It was about expanding the notion of what reality could be. Now, especially with social media, the idea of reality has flipped. It’s the artists who are trying to

spectacolul? Ce înseamnă, de fapt, realul? Acum, mai ales în contextul rețelelor sociale, perspectiva s-a inversat. Artiștii sunt cei care încearcă să redea importanța faptelor, să taie prin toate narațiunile care circulă fără control. Granița dintre opinii, emoții și adevăr s-a estompat. Așa că, azi, aproape că devine radical să rămâi fidel faptelor în artă. Să nu recurgi la fantezie, ci să întrebi: care sunt modurile prin care putem reda realitatea într-un mod credibil?

HH: Dar dacă ne uităm dincolo de scenă, la public, cred că teatrul are în continuare un rol esențial. Nu e vorba doar despre cine performează sau cine reprezintă pe cine. E vorba despre cine se adună pentru a asista la ceva și cine participă. Acest cadru – momentul în care ne strângem împreună – a devenit tot mai important, mai ales în contextul în care alte forme de a fi împreună se destramă.

DW: Exact. Atunci când împărțim același spațiu, același moment, șansele sunt mai mari să ajungem la aceeași percepție asupra realității – sau măcar la un sentiment comun – decât atunci când suntem izolați, în fața propriilor ecrane, blocați în bulele noastre informaționale.

Înțeleg că nu sunteți interesați de a fi mereu cu un pas înainte din punct de vedere tehnologic, ci de a aduce pe scenă experiențe locale, trăite.

HH: Da, bineînțeles. Ne întrebăm: ce povești merită spuse și care dintre ele pot încă surprinde? Atunci începem să ne imaginăm dacă o anumită temă ar putea deveni un spectacol. Și apoi: cum o spunem? Lucrăm în multe formate – intervenții performative în spații neconvenționale, spectacole în săli de teatru, instalații, proiecte audio. Uneori începem de la format, alteori de la conținut.

DW: Nu ne interesează să fim „înaintea tuturor” când vine vorba de tehnologie, cel puțin nu în raport cu teatrul de repertoriu clasic. Ce a rămas constant e că începem să lucrăm cu o tehnologie în momentul în care devine parte din viața cotidiană. Nu vorbim de inovații de vârf, ci de tehnologii pe care oamenii le folosesc deja. Acum, de exemplu, lucrăm cu ChatGPT, la fel ca mulți alții. Când ceva intră în uzul zilnic, ne atrage atenția. Ne interesează mai mult practicile comune de viață decât previziunile despre următorul trend tehnologic.

„Futur4” este noul vostru proiect, realizat în coproducție cu TNRS. Cum ați ajuns la povestea Ursulei Gärtner?

DW: Proiectul a pornit dintr-un impuls exterior – prin Goethe-Institut, FITS și un proiect european pentru dialogul Est-Vest, numit NARDIV. Am fost întrebați: care ar putea fi o perspectivă românească asupra unei teme relevante? Așa am ajuns la istoria sașilor din România. În Germania, li se spune adesea „cei cumpărați” din România – Republica Federală plătind sume de bani pentru fiecare persoană căreia i se permitea să emigreze. Puțină lume știe prea multe

reclaim facts, to cut through all the narratives running wild. The line between opinions, feelings and facts has blurred. So today, it almost feels radical to stick to facts in art. Not to open fantasy windows, but to ask: what are valid ways to describe reality?

HH: But if we look beyond the stage – at the audience – I think theatre still has a crucial role. It’s not only about who is performing or representing whom. It’s about who gathers to witness something and participate. That frame – the moment of gathering – has become more important, especially as other forms of gathering are fragmenting.

DW: Exactly. When we’re in the same space, sharing the same moment, we have a much better chance of arriving at a shared sense of reality – or at least a common sensation – than when we’re isolated in front of our devices, trapped in our own news bubbles.

Your interest seems to lie not in staying ahead of the curve technologically, but in bringing local, lived experience to the stage.

HH: Yes, of course. We ask: what stories are we telling, and are they surprising? That’s when we start imagining whether something could become a theatre piece. And then: how do we tell it? We work in many formats – site performances, venues, installations, audio. Sometimes the format comes first, and the story later.

DW: We’re not trying to be ahead in terms of technology – at least not compared to the standard drama stage. What’s stayed the same is that we work with technology as soon as it enters everyday life. Not high-end tech, just what’s already in the user sphere. Right now we’re working with ChatGPT, like many others. Once something becomes part of daily use, it’s on our radar. Our interest is more in shared life practices than in predicting the next big technological thing.

“Futur4” is your new project, with TNRS as a co-producer. How did you come to the story of Ursula Gärtner?

DW: This project started from an external impulse – through the Goethe-Institut, FITS, and a European project on East-West dialogue called NARDIV. We were asked: what would be a Romanian perspective on a theme we could explore? That led us to the history of the Romanian Germans. In Germany, they’re known as people who were “bought out” of Romania – West Germany paid per person so they could emigrate. It’s not something many people in Germany know. Why did West Germany recognise these people as German – because some ancestors settled in Transylvania 700 years ago? That strangeness created a kind of Verfremdungseffekt – an alienation that lets us look on nationality, from a different angle, and ask: what does it even mean to be “German”? We started by speaking to people from the community. That’s how we found Ursula.

© Max Borchardt

despre asta în Germania. De ce îi recunoștea Germania de Vest ca fiind „germani”? Doar pentru că strămoșii lor s-au stabilit în Transilvania acum 700 de ani? Acea ciudățenie produce un fel de *Verfremdungseffekt* – un efect de distanțare care ne permite să privim naționalitatea dintr-un unghi diferit și să ne întrebăm: ce înseamnă, de fapt, să fii „german”? Așa am început: vorbind cu oameni din comunitate. Așa am întâlnit-o pe Ursula.

Cum ați lucrat cu Ursula pentru a pune în scenă această poveste de viață? Cum a decurs procesul de documentare?

HH: Preferăm să vorbim cu oamenii și să aflăm mai multe. Nu ne dorim o privire de ansamblu, din afară. Purtăm conversații, urmărim povești diferite și încercăm să înțelegem nu doar ce s-a întâmplat, ci și cum s-au simțit acei oameni – ce povești specifice și personale se ascund în spatele acestui val uriaș de migrație.

Inițial căutam pe cineva mai tânăr(ă), născut(ă) în Germania, dar cu rădăcini româno-germane, aflat(ă) la început de drum, dar cu o istorie de familie moștenită. Așa l-am cunoscut, printre alții, și pe fiul Ursulei. Dar când am aflat că urma să devină tată chiar în perioada premierei, am întrebat-o pe mama sa dacă ar accepta să preia rolul. Substituția asta – mama care îl înlocuiește pe fiu – atinge chiar temele centrale ale spectacolului: timpul, continuitatea, moștenirea. Iar povestea ei, deși unică, a rezonat cu foarte mulți. După una dintre reprezentații, cineva ne-a scris: „Parcă e povestea noastră.” Suntem curioși cum va fi primit la Sibiu, unde contextul e diferit.

How did you work with Ursula to bring this history to the stage? What was the documentary process?

HH: We try to talk to people and research more – rather than having a distant, third-eye perspective. We engage in conversation, follow many different stories, and try to understand what happened and how it felt – what were the specific and personal stories behind this huge wave of displacement.

In the beginning, we were looking for someone younger – born in Germany, with Romanian-German roots, someone just starting their adult life but carrying a family legacy. We met Ursula’s son, among others, but when he found out he was going to become a father around the premiere, we asked his mother if she would consider stepping in. That substitution – her taking his place – already touched on themes we were working with: time, continuity, legacy. And her story, while unique, resonated with a lot of people. After seeing the performance, someone wrote to us: “That’s exactly our story.” We’re curious to see how it will be received in Sibiu, where the context is different.

DW: Yes, we’re curious to know how visible the German community in Sibiu is today.

DW: Da, vrem să vedem cât de vizibilă mai e comunitatea germană în Sibiu astăzi.

Comunitatea s-a micșorat, mulți au plecat. Totuși, în trecut, era firesc să fii german în Sibiu – să înveți limba, să mergi la școli germane. Acum orașul e mai divers. Sentimentul unei comunități bine conturate s-a estompat. Realitatea de azi e marcată de mobilitate și influențe globale. Lumea vrea să circule, și o face.

DW: Exact asta ne întrebăm: ce a mai rămas din acea comunitate în viața de zi cu zi? Când am fost la Sibiu, mi-a amintit de locuri unde comunitățile postcoloniale încă sunt vizibile. La Sibiu am dat peste un mic magazin care vindea produse germane – săpunuri, branduri de uz casnic. Un loc de nișă, așa cum sunt magazinele poloneze din Berlin, unde oamenii merg să cumpere colțunași, genul de produse care poate nu îi interesează pe germani. E vorba de revenirea unei povești, a unei persoane, într-o societate care între timp a evoluat. Pe vremuri exista chiar un cuvânt amuzant pentru germanii din Vest care veneau în România ca turiști sau în vizită la rude – „Neckermann”. Iar acum cineva ca Ursula se întoarce în Transilvania și povestește cum își amintește viața de acolo. Ce s-a întâmplat cu ei după ce au plecat?

HH: Și atunci intervine întrebarea: cum transmiți mai departe o astfel de moștenire? Spectacolul e construit în jurul nepotei Ursulei. Ne-am întrebat: am putea crea ceva – nu doar un album foto, ci ceva interactiv – care să o conecteze la istoria strămoșilor ei? Și dacă da, ar putea un dublu digital face asta posibil? Asta e, de fapt, întrebarea esențială. Chiar și după ce bunica nu va mai fi, ar putea aceasta totuși să comunice, să transmită mai departe povestea și să rămână într-un dialog continuu?

Se spune adesea că AI-ul erodează moștenirea culturală și rupe legăturile dintre generații – există un decalaj pronunțat între cei care folosesc AI și cei care nu folosesc. Ce rol joacă AI-ul în proiectul vostru? Poate fi o narațiune alternativă, în care tehnologia nu ne îndepărtează unii de alții, ci ne aduce mai aproape?

HH: Pentru noi, AI-ul e un al treilea performer. Pe scenă sunt Ursula, Xenia, expertă în inteligență artificială și modele complexe de limbaj și creația lor, UrsulaBot. Proiectul a devenit un fel de experiment: ce se întâmplă dacă facem un bot? Ce reguli vrem să aplicăm? Ce trăsături să aibă? Ce vrem să știe? Dacă are o voce? Dacă nu mai scriem, ci îi vorbim? Pe scenă reluăm iar și iar aceste întrebări – cum l-am dezvoltat, ce a funcționat și ce nu, ce perspective a deschis. Prin acest proces am învățat multe – despre ce poate face, ce nu poate și ce întrebări complicate scoate la iveală.

The German community is shrinking – many moved away. Still, in the past, it used to feel natural to be German in Sibiu – to learn the language, go to German schools. Now, the city has become more diverse. That sense of a defined community is less visible. It’s more about global influences. People want to move, and many do.

DW: That’s exactly the question – what remains of that community in daily life? When I visited Sibiu, it reminded me of places where post-colonial communities still have a presence. In Sibiu, I noticed a small shop selling German products – soap, household brands. A niche place, like the Polish shops in Berlin where people go to get dumplings – the kind Germans might not care about. It’s about the return of a story and a person to a society that has moved on. There was a funny word used back then for West Germans visiting Romania, as tourists or relatives – “Neckermann”. So now someone like that returns to Transylvania and they narrate how they remember their life there. What happened after they moved away?

HH: And the question becomes: how do you pass that legacy on? The performance is framed around Ursula’s granddaughter. Could we create something – not just a photo album, but something interactive – that connects her to the history of her ancestors? And could a digital double make that possible – staying in open dialogue even after the grandmother has passed away?

AI is often seen as erasing heritage and breaking the connection between generations – there’s a big gap between those who use AI and those who don’t. What role does AI play in your project? Is it a kind of counter-narrative, where AI actually connects people rather than alienates them?

HH: For us, AI is like a third performer. On stage, it’s Ursula, Xenia, who is an expert for AI and LLMs, and their creation, UrsulaBot. The project became a kind of experiment: what happens if we create a bot? Which rules do we want to apply? Which character should it have? What knowledge do we want to insert? What if it has a voice? What if we speak to it instead of typing? On stage, we go through these questions again and again – how we developed it, what worked, what didn’t, what it opened up. By doing it, we learned a lot – about its strengths, its limits, and also the critical questions it raises.

So yes, in a way, it does bridge generations. In real life, Ursula would never want a bot of herself. But within a theatrical space, that question becomes interesting. What happens if we do create digital doubles? It’s a playful relationship with technology – but one that helps tell a story.

Așa că da, într-un fel, creează o punte între generații. În viața reală, „Ursula n-ar fi vrut niciodată un doppelganger”. Dar în spațiul teatral, întrebarea devine interesantă. Ce se întâmplă dacă chiar creăm dubluri digitale? E o relație ludică cu tehnologia, dar una care ajută la construirea unei povești.

Inteligența artificială e antrenată să ne ofere răspunsurile pe care le așteptăm de obicei. În „Futur4”, contribuie oare asta la coerența poveștii? Sau doar umple golurile?

DW: Într-un fel, da. Uneori pare chiar un pic siropos, ca atunci când încearcă să o imite pe Ursula. E prima dată când lucrăm în felul ăsta, e un pas spre a explora ce poate deveni teatrul. Cu chatbotul, e loc și de râs – cu el, de el. Iar râsul ajută, mai ales când te gândești cât de repede evoluează AI-ul. E ca începutul erei internetului – totul e un pic vag la început. Ce funcții vor rămâne? Cum ne vom adapta? Care vor fi limitele? Ce va deveni interesant? Ce va fi interzis? Ce va deveni prea riscant? Probabil că se va ajunge la un echilibru. Probabil că va fi util în multe feluri. Întrebarea e: cum putem face din toate astea o experiență performativă? Și teatrul a fost mereu despre reprezentare. Cineva joacă pe altcineva. Chiar și în teatrul documentar. Acum avem două Ursule: persoana și copia.

HH: Și suntem foarte interesați să aflăm mai multe despre cum poate fi dezvoltat. Am creat și am antrenat modelul. Am început cu prompturi simple, ne-am lovit rapid de limite și am început să-l alimentăm cu materiale personale: povești, trăsături de personalitate, reacții. Și asta face parte din spectacol – cum i-am conturat vocea, cum am testat, cum am eșuat și cum am încercat din nou.

În România avem în perioada asta discuții aprinse (mai ales după alegeri) despre identitate, migrație, tradiție. Poate n-ați stat prea mult acolo, dar, ca observatori, dacă ați face un spectacol „100% România”, în stilul seriei „100% City”, unde 100 de locuitori reprezintă statistic o comunitate pe scenă – ce teme sau întrebări credeți că ar fi relevante?

HH: Ne-ar plăcea mult să explorăm asta...

DW: România e o țară atât de complexă, încât n-am pretinde niciodată că poate fi cuprinsă într-un spectacol. HH: Da, ar trebui să ne concentrăm pe un oraș. Ar putea fi 100% Sibiu. Contează enorm contextul specific – politic, demografic, social. Migrația, cine are puterea, unde apar tensiuni între anumite grupuri – de exemplu, între femei și bărbați – toate astea ar fi fascinante de expus. DW: Cred că ceea ce e cu adevărat esențial acum în România, poate chiar existențial, e ruptura dintre media și cunoaștere. Am auzit că ministrul educației a spus că nivelul de alfabetizare în școli ar fi o chestiune de securitate națională. Nu doar analfabetismul, ci analfabetismul funcțional.

AI is trained to give us mostly the answers we expect. In “Futur4”, does that make the story feel more coherent? Or does it end up filling in the gaps?

DW: In a way, yes. It can feel a bit cheesy at times, like AI trying to echo Ursula’s words. It’s our first time working like this, and it’s a step towards exploring what theatre can become. With the bot, there’s room to laugh – with it, at it. That laughter helps – especially when you think about how fast AI is evolving. Already, it outpaces what many human minds can process. Like the early days of the internet – it’s always a bit vague in the beginning. What functions will stay? How can we cope with it? What will be the limits? What will be interesting? What will be forbidden? What will be too risky? Apparently, it will find a balance. It will be helpful in many ways. The question is: how can we make an experience of that, as performers? And theatre is always about representation. Someone is always performing someone else. Even in documentary theatre, that’s true. Now there are two Ursulas: the person and its copy.

HH: And we’re very interested in the details of how it can be developed. We created and trained a personalised model. We started with simple prompts, quickly saw the limits, and began feeding it personal material: stories, personality traits, reactions. That’s part of the show too – shaping the bot’s voice, testing it, failing, trying again.

We’re having a lot of heated conversations in Romania right now, especially after the elections, around identity, migration, traditions. Maybe you didn’t stay too long there, but I was curious, as observers: if you were to create “100% Romania” – in the spirit of your “100% City” series, where 100 statistically representative residents come together on stage – what kind of questions or themes do you think would emerge?

HH: We would love to explore that...

DW: Romania is such a complex country, we’d never claim it could be fully represented on stage.

HH: Yeah, we would need to focus on one city. It could be 100% Sibiu. The specific situation – political, demographic, social – matters so much. Migration, who holds power, where tensions lie between certain groups – between men and women, for example – all of that would be very interesting to expose.

DW: I think what’s really essential – maybe even existential – in Romania right now is the division between media and knowledge. I heard the Minister of Education say that the state of literacy in schools was a matter of national security. Not just illiteracy, but functional illiteracy.

Da, Daniel David a afirmat asta.

DW: Bine. Și tocmai aici formatul seriei „100%” devine foarte relevant, fiindcă pune întrebarea: cine sunt cei care se adună, de fapt? Ce avem în comun ca să putem sta de vorbă unii cu alții? Mai are sens modelul vechi de societate, cu muncitori, funcționari, studenți? Mai avem un nivel comun de cunoaștere, care să ne permită să discutăm despre cine ne reprezintă, cine decide cum trăim și de ce? Și cum poate fi îmbunătățit acest model într-un mod care să aibă? Pentru că politica externă, de exemplu, nu se mai explică cetățenilor. Ministerul Afacerilor Externe ar trebui să ne ajute să înțelegem cum văd țările o anumită problemă. Care e perspectiva românească? Cea germană? Cea maghiară? Cum diferă pozițiile în privința războiului din Ucraina, de exemplu?

Dacă oamenii sunt excluși din astfel de conversații, nu doar emoțional, ci pentru că nu au fost informați despre cum să se implice, atunci nu mai vorbim doar despre integrarea străinilor. Vorbim despre reintegrarea noastră, a tuturor. Și ajungem din nou la AI. A început deja să înlocuiască lucruri pe care, altădată, le aveam bine întipărite în minte? Să ne imaginăm un copil de 12 ani din Sibiu sau Berlin: cât va mai dura până când va întreba un chatbot în locul profesorului? Mai are răbdare să citească un text, să-l înțeleagă, să-l pună la îndoială fără ajutor digital? Ce conversații mai are cu părinții, bunicii, unchii? Mai există astfel de discuții? E o schimbare uriașă care are deja loc. Nu ce face AI-ul e cel mai riscant, ci ceea ce ajunge să înlocuiască. Când comunicarea și înțelegerea reciprocă nu mai funcționează, atunci se scot armele. Și abia atunci AI-ul devine cu adevărat periculos.

Yes, that was Daniel David.

DW: Right. And that’s where the “100%” format becomes very relevant. It asks: who actually gathers? On what basis can we speak to one another? Does that old model of society – workers, clerks, students – still apply? Is there still a shared knowledge base that allows us to talk about who represents us, who decides how we live, and why? And how can it be validly improved? Because foreign policy, for example, no longer explains itself to citizens. The Ministry of Foreign Affairs should help us understand how different countries see the same issue. What’s the Romanian perspective? The German one? The Hungarian one? How do these positions diverge, say, on the war in Ukraine?

If people are excluded from those conversations – not just emotionally, but because they were never informed how to engage – then we’re not just talking about integrating foreigners. We’re talking about reintegrating ourselves. And then we come to AI. Is it already replacing what we would once have held in our own heads? Picture a 12-year-old in Sibiu or Berlin – how long before they ask a chatbot instead of their teacher? Can they still sit down with a text, understand it, question it, without relying on digital help? What conversations are they having with their parents, grandparents, uncles? Are those still happening? There’s a massive shift underway. And perhaps the biggest danger of AI might not be what it does, but the gaps it fills in. When communication and shared understanding break down, that’s when weapons get used. That’s when AI becomes truly dangerous.

© Max Borchardt